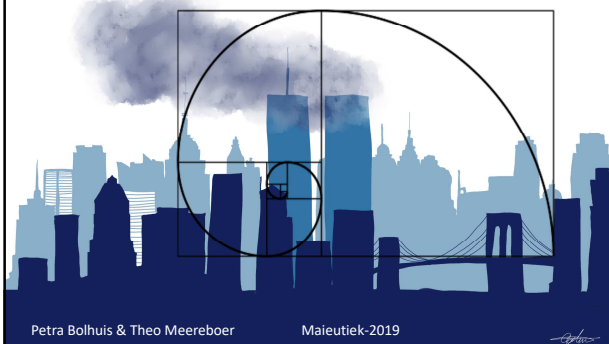

Morele helderheid-4

Wat doen we met onze idealen in een tijd van polarisatie?

Petra Bolhuis & Theo Meereboer

Maieutiek-2019

Verlichtingswaarden: 1-Geluk

- Wie krijgt een gelukkig leven en waarom?
- Job is een voorbeeld van hoe het kwaad goede mensen treft.
- Dat is onrecht in een door en door religieuze wereld, die denkt in termen van een beloning of straf van God op basis van je levenswandel.

Maieutiek_2019_morele helderheid_4

Reacties daarop binnen het religieuze paradigma

1. Job heeft geen kwaad gedrag vertoond en dan is het onrecht wanneer het lot hem zo zwaar treft. →
  - a) óf God is niet almachtig,
  - b) óf God is niet rechtvaardig.
2. Job heeft wel kwaad gedrag vertoond, maar wij -en misschien zichzelf- wisten dat niet.

Maieutiek_2019_morele helderheid_4

Job als verlichtingsdenker

Job klaagt God aan.

Elie Wiesel noemde Job een tijdgenoot, want de gedachte dat het kwaad goede mensen kan treffen hoort eigenlijk in de Verlichting thuis.(155)

De Verlichting maakt een onderscheid tussen natuurlijk kwaad en moreel kwaad.(157)

Restanten van pre-Verlichtingsdenken zijn ook nu nog aanwezig. (zie de reacties op de Twin towers, de tsunami in Zuid- Azië en HIV)

Maieutiek_2019_morele helderheid_4

Het leven is oneerlijk

De Verlichtingsfilosofen zijn over het algemeen niet vrolijk of gericht op het goede leven. Vaak wordt de schuld gelegd bij het Christendom dat alle geluk - dat er toe doet- in hemel of paradijs plaatst.

Maar ook de vóórchristelijke klassieke filosofie biedt schijnoplossingen, aldus Kant. Het gaat er dan om gelukkig te leven met de wereld zoals die is. Dat maakt de gevoelens van opstandigheid over onrecht of kwaad dat goede mensen treft een persoonlijke tekortkoming.

Maieutiek_2019_morele helderheid_4

Deugzaamheid is niet hetzelfde als geluk

- Waar de Stoïcijnen deugzaamheid (virtue) gelijkstellen aan geluk, noemt Kant dat kwader trouw.
- Het is een eis van de rede dat wij verwachten dat goed gedrag beter uitpakt dan kwaad gedrag.
- Als iedereen zijn plichtsethiek naleeft wordt de wereld beter, maar ook dan zal er onrecht zijn en boze opzet waar onschuldigen onder lijden.
- Dat oneerlijk vinden en er iets aan willen doen is een redelijke eis (letterlijk)

Maieutiek_2019_morele helderheid_4

Geluk als activiteit

- Waar Neiman aan voorbij gaat is dat ook binnen het klassieke denken een verschil werd gemaakt tussen zaken waar je iets aan kunt veranderen en zaken waarmee je je uiteen moet zetten.
- Wat wel veranderde tijdens de Verlichting is de politieke bemoeienis met geluk.
- Verschil Amerika- Europa:
  - V.S. De staat moet geen belemmeringen opwerpen voor het nastreven van geluk door zijn burgers.
  - Europa De staat moet het geluk van de burgers actief bevorderen.

Maieutiek_2019_morele helderheid_4

Geluk vraagt inspanning

Neiman ziet religie als een passief streven naar een goed leven in het hiernamaals. (178) Dat doet geen recht aan het feit dat de Verlichting zelf mede voortkomt een uit andere lezing van de bijbel. O.a. het deïsme zag mensen als degenen die de wereld in orde moesten brengen

Het wegvallen van een vast omlijnd idee van een hiernamaals heeft wel veel meer druk gelegd op het verkrijgen van een gelukkig leven in het ondermaanse.

Maieutiek_2019_morele helderheid_4

Recht op geluk?

Wat Neiman soms onduidelijk laat: er is geen garantie op geluk, wel een redelijk streven hiernaar.

Huidige tijd kent steeds meer maakbaarheid en daarmee ook het idee dat geluk wel degelijk maakbaar is. Dat in combinatie met het slachtofferschap (75) laat ook het idee ontstaan dat iemand schuldig moet zijn aan jouw noodlot. De dokter, de school, de overheid of jijzelf moet schuldig zijn aan je ongeluk.

Job en zijn vrienden, maar dan in de versie 2.0

Maieutiek_2019_morele helderheid_4